

Nota Veiligheid in de privésfeer

Het is bijna een jaar geleden dat de nota "Veiligheid in de privésfeer" door staatssecretaris Van der Reijden aan de 2e Kamer werd aangeboden. Op 11 februari jl. vergaderde de Vaste Commissie voor de Volksgezondheid over deze nota. Aan de hand van de nota en de handelingen van de commissievergadering kunnen we ons een beeld vormen van het beleid dat politiek Den Haag op dit terrein voorstaat.

De nota Veiligheid in de privésfeer is opgezet volgens de beproefde formule: "Wat is de problematiek en wat zou er moeten gebeuren?" minus "Wat gebeurt er al?" levert "Wat dient er nog tot ontwikkeling gebracht te worden?". Over de aard en de omvang van de problematiek laat de nota geen misverstand bestaan. Om enkele kerncijfers te noemen: in 1980 vonden in de privésfeer 2201 dodelijke ongevallen plaats en dat was meer dan in de sectoren verkeer en arbeid tezamen. Volgens een schatting beliep het aantal ziekenhuisopnamen en poliklinische behandelingen als gevolg van een ongeval in de privésfeer in 1981 bijna 700.000 gevallen. Privésfeer wordt daarbij gedefinieerd als alle sectoren die buiten het verkeer en de arbeidssfeer vallen. Een ruime definitie, die bijvoorbeeld ook de sportvelden, scholen en de dienstverlening omvat. De nota geeft ook inzicht in de aard van de slachtoffers en de aard van de ongevallen.

De nota pleit voor een stapsgewijze ontwikkeling van het beleid ten aanzien van de veiligheid in de privésfeer. Allereerst zal er door grondig onderzoek en analyse inzicht moeten worden verworven in de oorzaken van de ongevallen in de privésfeer. Het op grond van deze informatie te formuleren beleid zal bestaan uit een "mix" van maatregelen gericht op omgevings- en gedragsfactoren. Tot de eerste groep maatregelen kunnen we bijvoorbeeld eisen aan producten rekenen. De tweede groep bestaat o.a. uit maatregelen in de sfeer van onderwijs en voorlichting.

Voorlichting en opvoeding zijn de instrumenten waarmee het gedrag van mensen kan worden beïnvloed. De Stichting Consument en Veiligheid speelt op dit terrein een vooraanstaande rol. Andere landelijk werkende organisaties zijn de ANWB, de Consumentenbond, het IVHA en Konsumenten Kontakt. Het netwerk van instellingen die zich bezighouden met Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) is een belangrijk kanaal om de veiligheidsboodschap dicht bij de mensen te brengen.

De beleidsvoornemens uit de nota zijn samen te vatten tot: "meer van hetzelfde". Er worden geen nieuwe beleidslijnen uitgezet. Men pleit voor meer onderzoek, een uitbouw van de wetgeving en het toezicht op de navolging daarvan en meer middelen voor de voorlichting. De nota kan dan ook beschouwd worden als een onderbouwing van het beleid dat de afgelopen jaren tot stand is gekomen.

Bij de bespreking van de nota in de Vaste Commissie voor de Volksgezondheid was dit ontbreken van (nieuw) beleid dan ook één van de meer fundamentele kritiekpunten. Welke strategie wil men nu precies volgen? Wat zijn de doelstellingen op de korte en lange termijn. Binnen welke tijdslimieten moeten deze bereikt zijn? Het antwoord op deze vragen is in de nota niet terug te vinden. Andere punten die aangevoerd werden, betroffen ondermeer inkomsten in het beleid. Hoe is bijvoorbeeld het feit dat verdrinking de belangrijkste oorzaak is van dodelijke ongevallen bij kinderen, te rijmen met het afschaffen van subsidies voor schoolzwemmen? Vrij unaniem waren de kamerleden in hun pleidooi om meer middelen beschikbaar te stellen voor deze huns inziens zo belangrijke problematiek.

Om het ontbreken van een duidelijk beleidsplan te verdedigen wordt het argument aangevoerd dat er over de problematiek nog te weinig bekend is om zo'n plan te kunnen opstellen. Onderzoek naar de risikofactoren krijgt dan ook een hoge prioriteit. Je kunt je afvragen hoe ver dit onderzoek moet gaan. De resultaten tot nu toe laten zien dat er een enorme variatie bestaat in toedracht van en betrokkenen bij ongevallen. Verder onderzoek zal dit beeld niet veranderen. Integendeel, het zal waarschijnlijk een nog verdere detaillering geven. En wat kan de voorlichting of de regelgeving daarmee? De instrumenten die de voorlichting ter beschikking staan zijn grof. Je kunt via algemene en produktgerichte brochures wel een "veiligheidsbesef" proberen over de brengen, maar daarvoor zijn gedetailleerde gegevens van minder groot belang.

Voor de al of niet vrijwillige regelgeving zijn dergelijke details misschien wel belangrijk. Om eisen te kunnen stellen aan een produkt moet uiteraard bekend zijn wat er mee mis is. Uitsluitend blank cijfermateriaal over aantallen ongevallen zal de politiek en het bedrijfsleven echter niet tot het nemen van maatregelen kunnen vermurwen. De ervaring leert dat regelgeving dikwijls pas op gang komt als er ernstige ongelukken in de publiciteit komen. Het recente ongeval met toilet-reinigers is daar een voorbeeld van. Het rendement van onderzoek naar ongevallen heeft dus zijn grenzen.

Het is jammer dat er in de nota weinig aandacht wordt besteed aan de mogelijkheden om de effectiviteit van de voorlichting op veiligheidsgebied te onderzoeken en te verbeteren. Het zal niet eenvoudig zijn om goede resultaten te behalen. Het publiek is, tenzij er "dooiën vallen", waarschijnlijk niet zo geïnteresseerd in veiligheids thema's. De boodschap zal dan ook dikwijls gekombineerd moeten worden met andere informatie. De boekjes van de Stichting Consument en Veiligheid gaan dan ook meestal verder dan alleen de veiligheid. Ook andere produktinformatie wordt erbij betrokken. In dit verband is het vreemd dat er in de Nota weinig aandacht wordt besteed aan de wijze waarop meer algemeen werkende organisaties, bijvoorbeeld sportbonden, consumentenorganisaties en ouderbonden, bij de veiligheidsvoorlichting kunnen worden ingeschakeld.

Peter Veeling